

Inserati se sprejemajo in velja kristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medijatovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za polleta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljanj velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo na Dunajski cesti št. 15 v Medijatovi hiši.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Deželni zbor kranjski.

(Deseta seja dne 30. septembra.)

(Dalje in konec.)

Deželni predsednik dr. Schafferju odgovarja, da ima vlada ne samo pravice, ampak tudi dolžnost spregovoriti, kjer je treba braniti deželni red in sploh postavne določbe.

Poročevalec baron Apfaltrern z besedico ne omenja odsekovega predloga, ampak priporoča samo predlog Kaltenegejev.

To je med narodnimi poslanci zbudilo veliko strmenje in splošno nevoljo, in g. Svetec vpraša, kateri predlog poročevalec prav za prav zagovarja, ali odsekov ali Kaltenegejev?

Tako ravnanje je neparlamentarčno. (Ugovori med nemškutarji, klici med narodnjaki: To ni samo tihotapsko, ampak še vse kaj hujega.)

Apfaltrern zmedeno odgovarja, da je Kaltenegejev nasvet prav za prav nasvet odsekov, ki se je včeraj po seji sošel in sklenil, naj prejšnji nasvet zavrže in priporoča nasvet Kaltenegejev. (Klici med narodnjaki: Zakaj pa niste natisnili in tudi nam razdelili? Ali ni to tihotapsko?)

Poklukar opominja, da poročevalec pričeni današnjo razpravo besedice ni omejal o tem spremenu, ampak je le rekel, da mu ni treba govoriti obširneje, ker se je reč že včeraj razpravljala in imajo gospodje tiskani nasvet v rokah. (Ugovarjanje med nemškutarji!) To se lahko dokaže iz stenografičnega protokola. Pri takih okoliščinah narodnim poslancem ni mogoče zborovati. (Narodni poslanci vsi vstanejo in odidejo iz dvorane; nemškutarji so med tem klicali: Bravo, dobro!)

Po nasvetu dr. Schreya se glasuje natmenno, in 4 poslanci, ki so ob enem lastniki lož, se zdrže glasovanja. Ko bi bili pa narodnjaki ostali v dvorani, se gotovo ne bi bili zdržali, ker bi se bili bali priti v manjšino. To priča krobot, ki so ga bili zagnali, ko je Svetec že včeraj priporočal, da poštenje zahteva od njih zdrževanje od glasovanja.

Poslanec Klun poroča potem o dušnem pastirstvu v blaznici na Studencu in deželni zbor soglasno potrdi sklep deželnega odbora, da se župnijskemu vradu v Polji za čas od l. 1875 do 1880 dovoli skupna nagrada 100 gl., od l. 1881 pričeni pa letna nagrada 60 gl. Poprave v stari blaznici in deželni bolnišnici v znesku 562 gl. 4 kr. in obzidja okrog stare blaznice v znesku 105 gl. 26 kr. se odobri, ravno tako poprava kurjačevega stanovanja na Studencu v znesku 70 gl. in polovični hiralnični stroški za 22 neozdravljivih bolnih v znesku 951 gl. 92 1/2 kr. Dr. Bleiweis opomnil je pri tej priliki, da bode treba za blazne preskrbeti večjega prostora, ker dose-danji ne zadostuje in morajo po dva in trije blazni spat v sobah za enega samega odloženih. Nasvetuje toraj sledečo resolucijo:

„Deželnemu odboru se naroča, prihodnjemu zboru staviti svoje nasvete, kako bi se za duhobolne odstranile silno neugodne razmere, ki izvirajo zaradi pomanjkanje prostora v deželni blaznici ljubljanski in na Studencu“.

Tej resoluciji ugovarjata Schrey in Schaffer, češ, da bi bil to korak k dozidanju deželne blaznice na Studencu, ki bi pa napravilo deželi silno velikih stroškov. Kaltenege pa pravi, da bi se zamoglo to sprejeti samo s pristavkom, da bi deželi vsled tega ne narastli nobeni novi stroški. Vendar se pa pri glasovanju zavrže Bleiweisova resolucija in Kaltenegejev pristavek.

Ustno poročilo odseka za letno poročilo o §§ 1 in 2 letnega poročila „sklenjene postave in davki“, kakor tudi o podaljšani okrajnih blagajnic se vzame na znanje. Poslanec Savinšek je pri tej priliki hvalisal delovanje deželne cenilne komisije zlasti zasluge barona Apfaltrerna in — svoje. — Tudi ustno poročilo o nekaterih denarnih šolskih zadevah se vzame na znanje.

Zadnja točka dnevnega reda „priklade za normalno šolski zaklad na pridobinski in pridobinski davek železničnih podjetij“ se z dnevnega reda odstavi in zborovanje sklene ob 1/2 2. ure.

Enajsta seja, 3. oktobra. Prebere in odobri se zapisnik zadnje seje. G. deželni glavar zatem povabi zbor, da se vdeleži slovesne sv. maše, ki bode jutri v god presvitlega cesarja v stolnici, ter ob enem naprosi g. deželnega predsednika, naj presvitlemu cesarju sporoči voščila deželnega zbora kranjskega, kar g. deželni predsednik obljubi storiti.

Razdeli se došle vloge in peticije. Potem se prične obravnava o postavi gledé deželne priklade za normalno šolski zaklad na pridobinski in pridobinski davek železničnih podjetij. G. deželni predsednik omenja, da je slovenski tekst dotične postave jako pomanjkljiv. Reč se toraj odstavi z dnevnega reda, da g. poročevalec in načelnik finančnega odseka med tem vredita slovenski tekst. Na vrsto pride toraj poročilo odseka za pregledovanje deželno-odborovega poročila, in sicer §§. 7, 8, 10, in 11. Poročevalec dr. Deu svetuje, naj se dotična poročila na znanje vzemo. Oglasi se poslanec Klun:

„Slavni zbor!

Gledé dveh reči jaz in moji tovariši ne moremo pritrditi nasvetu odseka za pregledovanje deželno-odborovega poročila; pri eni zato ne, ker nasprotuje temeljni državni postavi, ki je podlaga našemu vstavnemu življenju, eni pa zato, ker po nepotrebnem našemu deželnemu zakladu za vsako leto naklada okoli 2000 gl. več stroškov.

Prva zadeva obligatni predmet nemškega jezika v naših ljudskih šolah, ki se podučuje drugim potrebnjšim predmetom na kvar, druga šola v

Kamniku. Obe te dve reči ste se že razpravljale zboru, zato bom kolikor mogoče kratko govoril.

Rekel sem da prva zadeva, t. j. obligatna nemščina v naših ljudskih šolah, nasprotuje temeljni državni postavi. Za to trditev Vam navajam tehtnega svedoka, državno sodnijo, ktera mora imeti pri Vas tem večo veljavo, ker ste ravno Vi, se pravi, Vaša stranka v državnem zboru, vstanovili to sodišče, da razsoja o ustavnih pravicah državljanov, in ker je ravno ista Vaša stranka sklenila tudi postavo, na katero se zdaj mi sklicujemo.

Na Nižjem Avstrijskem je več slovenskih občin, kakor Ober- in Unter-Themenau, Bischofswart, Vitschkoberg itd. Deželni šolski svet nižje-avstrijski je hotel te občine siliti, da bi se bili njih otroci nemški učili v šoli. Pa občine so se pritožile pri državni sodniji, ki je 25. aprila 1877 št. 91 razsodila, da prisileno učenje družega jezika nasprotuje 19. členu temeljne državne postave, po kateri se nihče ne sme siliti, da bi se moral učiti družega deželnega jezika.

Enako je razsodila državna sodnija 19. januarja 1880 št. 2 gledé Rusinov na Poljskem, ki jih je tudi hotel deželni šolski svet siliti, da bi se morali učiti poljskega jezika.

Pri obravnavi ste omenjeni šolski oblasti, oziroma naučoo ministerstvo, ki je bilo zavrglo pritožbo dotičnih slovenskih občin ter potrdilo določbi deželnega šolskega sveta, navajali ravno take izgovore, kakor jih vsako leto pri tem predmetu tudi v tej visoki zbornici z une strani slišimo. Reklo se je, da ima po § 6 državne šolske postave od 14. maja 1869 deželni šolski svet določevati učni jezik, zaslišavši nje, ki šolo zdržujejo, toraj pri nas deželni odbor, kot oskrbovalca normalno-šolskega zaklada.

Kaj pa državna sodnija o tem pravi? G. deželni glavar mi bode dovolil, da berem dotično razsodbo. (Bere nemško razsodbo, ki se v prestavi glasi:) „Protipostavnost dotičnih upravnih razsodb se sklicevanjem na § 6 državne šolske postave oziroma z izgovorom ne povravna, da ima po omenjenem paragrafu deželni šolski svet določevati učni jezik, ker samo po sebi se ume, pa je v omenjenem paragrafu še naravnost izrečeno, da se mora to zgoditi v mejah od postav določenih, da toraj deželni svet nikdar nima pravice s svojimi ukazi nasprotovati kaki postavi, naj manj pa temeljni državni postavi“. (Čujte, čujte.) — V drugi razsodbi pa državna sodnija pravi: „Vse določbe javnih vradov morajo biti v soglasju z drugimi, zlasti temeljnimi državnimi postavami, ker morejo te ukaze ne samo po splošjih pravnih pravilih, ampak tudi po izločni trditvi § 6 državne šolske postave dajati le v mejah od splošnih postav določenih. Ni nam pa treba še posebej dokazovati, da so med temi mejami zlasti v prvi vrsti meje določene od temeljnih državnih postav, da se toraj nikdar ne smejo kratiti pravice po teh postavah po-

sameznim državljanom ali celim narodom zagotovljene, in da se mora minister odločno ustavljati takemu kratenju pravic. (Čujte, čujte.) — In še tretja tiska razsodba državne sodnije se glasi: „Določbe nižjih in deželnih vradov se morajo po splošnih pravnih načelih in tudi po različnih določbah gališkega deželnega reda in § 6 državne šolske postave držati od splošnih postav določenih mej. Taka splošna postava pa je v prvi vrsti državna temeljna postava in naučno ministerstvo, ki ima nadzorovati in voditi šolstvo ter izvrševati šolske postave, ima dolžnost na to paziti, da določbe nižjih in deželnih vradov ne nasprotuje splošnim postavam.“ (Čujte, čujte.)

Sicer pa tudi naš deželni šolski svet sam pripoznava, da je nepostavno usiljevati slovenskim ljudskim šolam nemški jezik kot obligaten učen predmet. Ko je bil lani v tej zbornici razgovor o 500 gl., ki jih je deželni zbor dovolil za poduk v nemščini, razvijal je g. deželni predsednik pravila, katerih se je v tej zadevi držal deželni šolski svet; obrnil se je vsled tega, kakor pravi g. deželni predsednik (v 7. seji deželnega zbora 13. oktobra 1881), do njih, ki imajo zdrževati šole, in je 17. junija (1881) o tej zadevi sklepal. A ker prej omenjena državna šolska postava, (ki jo je naglašal tudi g. deželni predsednik), naravnost zaukazuje, da se mora učni jezik določevati le v postavnih mejah, ki so pa določene v 19. členu temeljne državne postave, deželni šolski svet ni mogel vstreti želji visokega zbora, da bi bil nemščino zaukazal kot obligaten predmet, ampak je določil, da naj učitelji podučujejo samo nje, ki se za ta poduk prostovoljno oglasijo.

Drugi navadni izgovor je, da je za naše slovenske otroke jako koristno, ako se uče nemščine, ker morajo občevati s soslednimi nemškimi deželami, in mnogi tudi potrebujejo nemščine, ako hočejo obiskovati naše srednje šole. Toda že zadnjič so moji častiti tovariši dokazovali, da bi se morali v naših šolah, ako se gleda na občevanje s soslednimi deželami, učiti tudi jugoslovanskih in italijanskega jezika. Kar se pa tiče srednjih šol, zdaj ko smo dobili skoraj čisto slovenske prve šole, učencem pač ni treba nemščine znati, ktere se v srednjih šolah prav lahko dobro naučé. Pa ko bi bilo vse to tudi res, bi vendar ta izgovor takega ravnanja ne opravičeval, ker državna sodnija glede tega izgovora pravi: „To vse so le prilični vzroki, ki pa nikakor ne morejo odpraviti po temeljnih državnih postavah dotičnim prebivalcem zagotovljenih pravic do ravnopravnosti in skrbi za likanje njihovega slovanskega jezika in njihove narodnosti; zato se pa tudi državna sodnija ni mogla na nje ozirati, ker mora razsojevati le po pravičnosti in po postavah!“ (Čujte, čujte!)

Krivda tega nepostavnega ravnanja toraj v prvi vrsti zadeva naš deželni odbor; on je silil, naj se nemščina kot obligaten predmet vpelje, ter je k nepostavnosti silil tudi deželni šolski svet. (Dobro.) Pri tem pa se ne more še izgovarjati na okrožnico deželnega šolskega sveta od 8. oktobra 1870, ki določuje, da ima biti učni jezik na naših ljudskih šolah slovensk, izvzemši šole na Kočevskem in v Weissenfelsu, in da se ima v tri- in štirirazrednih šolah nemščina učiti kot obligaten predmet, ker v izkazu šol, v katerih se nemščina obligatno podučuje, nahajamo tudi dverazredne šole, kakor v Kostanjevici, Čatežu in dekliški šoli v Novem mestu in Kamniku. Sicer pa tudi tej okrožnici od-

reksm postavno veljavo, ker je v tej zadevi v nasprotju s temeljno državno postavo, kar bi pa ne smelo biti.

Ako se hoče toraj nemščina na naš h ljudskih šolah podučevati, podučuje naj se kot neobligaten predmet po zgledu šol, ki so navedene v izkazu letnega poročila pod črko B. Pri teh poslednjih šolah pa pogrešam v poročilu opazke, se je li za nje izdalo onih 500 gl. ki jih je bil deželni zbor privolil za nemški poduk, ali se je od te svote tudi drugim učiteljem kaj dalo. Ker v tem slučaju bi bili želeli, da bi se bilo v letnem poročilu povedalo, kateri učitelji so dotične nagrade dobili. Iz teh vzrokov toraj nikakor ne moremo pritrditi nasvetu odsekovega, da bi to na znanje vzeli.

Tudi pri kamniški šoli se imamo v prvi vrsti našemu deželnemu odboru zahvaliti, da ima dežela vsako leto okoli 2000 gl. več stroškov. Šola nikakor ni bila tako slaba, kakor ste Vi trdili, ker g. deželni predsednik sam je lansko leto pri dotični obravnavi (7. seja 13. oktobra 1881) pripoznal, da šola ni slabša od drugih, kar je razvidno iz tega, da so učenci kamniške šole prišedši v Ljubljano dobro in nekteri prav dobro napravljali dotični izpit. Tudi letos jih je prišlo sedem v naše srednje šole, ki so vsi dobro in trije menda prav dobro naredili sprejemno poskušajo. Zato pa se je deželni šolski svet dolgo obotavljaj, preden je konečno določil o tej šoli, in so se dotične obravnave vršile do letos. Naš deželni odbor pa je že lani silil, naj se naši deželi že skoraj nalože višji stroški 2000 gl., in njega ud, pl. dr. Schrey je kot poročevalec lani rekel: „Obžalovati moramo, da se ima postavna določba, ki jo je bil deželni šolski svet že prej sklenil in na ktere podlagi so se v proračun postavile učiteljske plače, zopet predručiti, ker se vrše obravnave, da bi kamniška šola še ostala!“

Ne bodem se pa spuščal v preiskavo, so li očetje frančiškani sposobni za podučevanje ali ne, ampak le omenjam, da se tudi zdaj niso dobili sposobnejši učitelji, ker sta med odmenjenimi dva, ki tudi nimata potrebnih izpitov, in se moreta težko meriti s frančiškani, ki so dovršili gimnazijo in bogoslovje, ter se tudi učili metodike in podučevanja. Opomniti hočem dalje, da preté deželi še večji stroški, ako se posledica kamniške šole raztegne tudi na šole novomeško, ker bode imela dežela potem 5 do 6000 gl. letnih stroškov več, kakor prej. Pravite sicer, da o novomeški šoli ni bilo čuti nobenih pritožb. Toda tudi iz Kamnika bi se ne bile čule te pritožbe, ko bi ne bili tam imeli Sime za okrajnega šolskega nadzornika (dobro,) ker prepričan sem, da kamniške šole niso bile slabše od novomeških. Ko bi bil pa tudi v Novem mestu kak Sima šolski nadzornik, bi se bila gotovo tudi novomeška frančiškanska šola odpravila.

Iz teh razlogov je razvidno, da jaz in moji tovariši ne moremo pritrditi nasvetu g. poročevalca. Posebnega predloga pa tudi nečem staviti, ker vem, da bi bilo to zastonj. Da bodemo pa imeli vendar le priliko pri glasovanju izraziti svoje mnenje, prosim g. deželnega glavarja, naj se o omenjenih dveh točkah posebej glasuje.“ (Dobro, dobro, med narodnimi poslanci.)

Navratil: „Kakor majoriteto visoke zbornice, vežejo tudi mene neki oziri na šolo v Kamniku in moram nekaj spregovoriti.

Deška ljudska šola v Kamniku je postala tako imenitna, da bomo imeli še dosta razlogov spominjati se je. Krivica vseh krivic se vé bila je in je, pravi zdanja večina našega

zbora, da tamošnji učitelji častiti očetje predpisanih učiteljskih izpitov nemajo.

Vse zastonj je bilo, ko je naša stranka poudarjala, da so tamošnji učitelji dovršili visoko šolo, da imajo dolgoletno prakso in da poučujejo z dobrim vapehom in prav ceno. Vse zastonj, da se je tudi mestni zastop Kamniški za te častite gospode na visokem mestu živo potegnil, in njih zasluge naglašal, vse zastonj! — Vaša stranka nam je zmirom odgovarjala, da se morajo vpeljati postavne razmere (gesetzliche Zusätze). — No dobro, moja gospoda, postavne razmere zahtevajo, da mora vsak ljudski učitelj učiteljske izpite imeti. Kaj pa za okr. nadzornike, veljajo pač tudi te postavne razmere! Kajti ko bi ljudski učitelj moral imeti učiteljske izpite, njega nadzornik pa ne, to bi bil pač iz fundamenta narobe svet, unicum, ki nam ostane v spomin na Vašo večino.

In vendar sem slišal, da je med kranjskimi okrajnimi šolskimi nadzorniki tudi takih mož, ki še toliko šol nemajo kot kateri pomožni učitelj. Ali je to res? In če je to res, kako pa morete kaj takega trpeti? Zakaj pa takega gospoda priporočate za okr. nadzornika? Kaj bodo pa k temu rekli Vaši izprašani učitelji? Ali ne bodo razžaljeni protestirali proti temu, da bi jih nadziral tak učitelj, naj bi bil on deželni poslanec, državni poslanec, knez, grof ali baron.

Glejte gospoda, kam se pride, ako se človek drži „postavnih razmer“ po Vašem receptu“.

G. deželni predsednik odgovarja g. Klunu, da se je nemščina kot obligaten predmet vpeljala že l. 1870, glede novih učiteljev v Kamniku pa se dotični nasveti še niso stavili deželnemu šolskemu svetu, toraj tudi ne more v tem oziru nič odgovoriti.

Dr. Deu dokazuje, kako koristna je nemščina, koliko otrok se je uči, in da nobena občina ni oporekala zoper vpeljavo nemškega poduka. Tudi omenja, da je neki poslanec (Schneid) v svojem pismu do volilcev priporočal učenje nemškega jezika in da se tudi v nemških šolah na Kočevskem uči slovenski jezik.

Klun se oglasi za dejanski popravek. Laschan zagodnja, da se mu ne sme privoliti beseda. (Smeh med poslanci.)

Klun: G. poročevalec je rekel, da nobena občina ni oporekala vpeljavi nemščine. To ni res. Občina cerkniška in litijska ste ugovarjale, pa deželna šolska oblast se za te ugovore ni zmenila. Dalje je g. poročevalec rekel, da se tudi na Kočevskem v nemških šolah uči slovenščina. Kolikor je meni znano, se podučuje le kot neobligaten predmet, in tudi mi ne bi nič imeli zoper nemški poduk, ako bi ne bil obligaten. G. poročevalec tega pa ni povedal, zakaj, to že dobro vé, ker bi sicer njegovi razlogi ne bili imeli nobene podlage. (Dobro.)

Pri glasovanju glasuje se o omenjenih točkah posebej in narodni poslanci glasujejo zoper nje. Drugi deli letnega poročila sprejmó se soglasno.

O zadevah gledé vkvartiranja vojakov poroča dr. Schaffer in se dotični nasveti finančnega odseka sprejmo brez ugovora soglasno. Njih jedro je, naj se gledé vojaške kopenske deželni odbor pogodi z ljubljanskim mestom, in naj prihodnjemu zboru stavi potrebne predloge, ali predloži posebno postavo.

O § 5 letnega poročila, ki razpravlja občinske zadeve, poroča pl. Gariboldi, in predlaga dotična naznanila vzeti na znanje, ob enem pa visoko vlado naprositi, naj prihodnjemu

deželnemu zboru predloži postavo o razdelitvi pašnikov in skupnih zemljiš — G. deželni predsednik prebere odgovor deželne vlade do deželnega odbora, v katerem naznanja, da bi bilo prezgodaj tako deželno postavo sklepati, dokler ne boe sklenjena državna postava, ki ima deželni dati trdno podlago. — Kaltenegger toraj k nasvetu o razdelitvi pašnikov nasvetuje dostavek, da naj vlada po moči pospešuje sklenitev dotične državne postave. — Nasvet odsekov se s tem dostavkom sprejme. — Nasveti Potočnikovi gledé loške in dolenske železnice, se sprejmo s pristavkom, da se ob enem od vlade pričakuje, da bode že prihodnjemu državnemu zboru predložila postavo o stavbi loško-tržaške železnice. Lukman je nasvetoval, naj se deželnemu odboru naroči, da bode od ministerstva dobil vsaj podporo za ozkotirno železnico, ako bi se ne mogla delati z navadnim trom. Klun ugovarja, da ministerstvo takim železnicam ne daje nobene podpore, da bi bilo toraj zastoj sprejemati predlog Lukmanov. Pri glasovanju res ta predlog pade, ker je bilo za in zoper enako glasov. Konečno poročá Savinšek o prej odstavljeni postavi gledé priklad za normalno-šolski zaklad na prihodninski in pridobninski davek železničnih podvzetij. Dr. Vošnjak pozdravi v svojem in svojih tovaršev imenu postavo z veseljem, ker bode deželnemu šolskemu zakladu naklonila precejšnjo svoto. Postava se potem sprejme nespremenjeno in brez ugovora, samo g. deželni predsednik meni, da bode silno težko ji pridobiti tako hitro najvišjega potrjenja, da bi že s 1. januarjem 1. 1883 začela veljavo. Glavna njena določba je ta, da bodo železnice plačevale 17 odstotkov normalno-šolske doklade, in da bode dežela dobila tri, mesto ljubljansko pa dve petinki teh denarjev. Seja se potem ob 1/2 1. ure sklene in se prihodnja seja napove za petek 6. t. m. ob 9. uri dopoludne.

Iz 7. seje, 26. septembra. (Dalje.) Deželni predsednik Winkler v slovenskem govoru opomni, da ni branil deželnega šolskega sveta, ampak samo pojasnoval, česa se je držal pri svojih sklepih glede učnega jezika v Maveriški šoli. Ako se je zgodila komu krivica, naj se obrne do dotičnih merodajnih višjih oblastnj. Gledé večkrat imenovanega okrajnega šolskega nadzornika pa omenja, da se reč na tanko preiskuje in da pride v kratkem na vrsto tudi Linhart.

Poslanec Svetec: Nij mi po mnogih vprašanjih mogoče izvesti jedne stvari, katero bi jaz tako rad poizvedel in katera je bistvena: je li namreč nemški „Schulverein“ izročil šolsko poslopje v last občini v Maveriu, akopram je sklep tak, da se poučuje poleg nemškega učnega jezika tudi slovenski jezik kot obligatni učni predmet. Ta določba pa je očitno proti postavam in taka ostane, kajti § 19 državnih osnovnih postav odločno določuje, da se ne sme nikdo siliti k učenju družega deželnega jezika. Tu pa naj bi se proti tem načelom ravvalo pod pokroviteljstvom nemškega „Schulvereina!“ Gospod Ant. vitez Gariboldi hvalisal je kot načelnik „Ortsgruppe Laibach“ nemški „Schulverein“, a to ne velja mnogo, po pregovoru: „Vsak berač svojo mavho hvali!“ (Klici: Ist na! Občna veselost.)

Ko so bratje Čehi na Dunaji prosili, da bi se jim dovolila česka privatna ljudska šola ob njih stroške, odbil jim je deželni šolski svet nižje-avstrijski to opravičeno prošnjo in minister extra statum, g. dr. Weitlof,

predsednik nemškega „Schulvereina“ je bil poklican, da je izdelal dotični referat. Ko se je pa v Holeševicah, v popolnem českej občini zaprla nemška šola nemškega „Schulvereina“, takoj podal se je Weitlof na pot in se v Pragi pri cesarskem namestniku pritoževal, kaka krivica se godi nemškemu „Schulvereinu“ in Nemštvu. Tu se pač vpraša, velja li povsod jednaka mera? Vsak nepristransk človek bode po tej meri tudi sodil, in odkritosrčno izjavil, da so nameni nemškega „Schulvereina“ le germanizatorični in taki so bili in taki ostanejo! (Dobro! Dobro!) (Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 4. oktobra.

Avstrijske dežele.

Iz Linca 2. okt. V deželnem zboru so med vlogi naslednje peticije: Zgorenje avstrijsko gospodarsko društvo prosi pri vladi, da bi obveljala prepoved zastran vvaževanja goved iz spodnje-dunavskih okrajev; katoliško društvo v Lincu prosi postave o potepuhih; katoliška kazina v Pettenbach, da se prenaredi šolska postava, da se nedelja posvečuje in volitveni red prenaredi, poslanec Wickhoff in tovarši prosijo postave, po kateri bi se ukazala jednaka velika mera za opeko za vsa poslopja policijskemu privoljenju podvržena. Odobre se razni računski sklepi.

Iz Prage. Župan je sklical zbor, ki je osnoval pomožen odsek za Tirolsko in Koroško in je sklenil dati 5000 gld. iz Pražke pomožne zaloge. Oboje gledišč napravi predstave na korist poplavljenecem. V nedeljo 8. oktobra bode slovesno umeščen župan.

Deželni zbor v Pragi je 3. oktobra jednoglasno sprejel predlog za virilen glas rektorju češke univerze; debata se je vršila prav spravedljivo.

Avstrijski delavci bodo imeli 15. in 16. oktobra v Brnu svoj zbor. Na dnevnem redu je: 1. Politiške in socialne zahteve delavcev. 2. Časnikarstvo za delavce. 3. Prosti nasveti.

Nemški magistrat v Liberci je zatvoril 2. in 3. razred čeških šol v Libercu (Reichenberg). Zgodilo se je to ob istem času kakor je češki magistrat šolo d. Schulvereina v Holeševici zaprl. — C. k. namestnik baron Kravs je ukazal to šolo zopet odpreti; samo, da se to ni tako jadrno zgodilo, kakor v Holeševici. — V Liberci bodo imeli tedaj Nemci (?) češko šolo, a v Holeševicah Čehi nemško šolo, t. j. magistrat obojih krajev se bode, rad ali nerad, vdal ukazom vlade.

Dež. zbor v Lvovu 2. okt. Grof Zamojski utemeljuje svoj nasvet, glede izdaje nove postave o gozdarstvu. Nasvet se oddá kulturnemu zavodu. — Občini Lvovski se oddá prostor za grajenje šol. Razreši se več peticij. Milieski interpeluje vlado, ali bi ne hotla pomnožiti žendarmerije, ker je zarad dela pri trdnjavi v Krakovem veliko delavcev, in je javna varnost manj ugodna.

Vnanje države.

Iz Dubliná se naznanja, da je sodnik Lavson izpustil iz ječe poslanca Graj, ki je bil v zapor dejan zarad članka v „Freeman Journal“, v katerem je obdolžil porotnike jednostranosti in dr.

V Kahiru je začela komisija preiskavo zoper ustajnike. — Garda pojde 30. oktobra domov. 10 000 mož ostane v Egiptu. Železnica zopet hodi iz Aleksandrije v Kairo.

Izvirni dopisi.

Iz Zagreba, dné 20. sept. — (Prihodnost našega šolstva.) Gotovo veste, da je že od nekoliko časa bivša Granica (vojna krajina) politički združena z ostalim provincialnim delom Hrvatske. Tudi to veste, da je uprava v vojniškej Granici bila čisto drugačna, kakor v ostali Hrvatski. Šole so bile tudi drugačne, ker v šolah vojne krajine se je nemški jezik vse do zadnjega trenutka ohranil, tudi zdaj ga še simtrtje najdeš. Združenost vojne krajine s provincialom pa zahteva, da v nobenem obziru več ne bode razlike mej bivšo krajino in provincialom. Tedaj treba, da se tudi šolsko vprašanje ujedini ali kako? Provincialni učitelji bodejo zavoljo te edinosti morali trpeti, t. j. dozdanji njih položaj se bode „edinosti“ za voljo znatno pogoršal. Sicer ta reč še ni „fait accompli“, ali se vendar pri vladi prav ozbiljno obravnava, ter je te dni sama vlada priobčila v domačih službenih časopisih točke o prihodnjih reformah hrvatskega ljudskega šolstva. Tako emo mej temi žalostnimi in tožnimi reformami brali, da se bode plača I. razreda znižala na 600 gld. (dozdaj je bila 700 gld.) Učiteljice bodejo dobivale odslej le 80% od učiteljske plače (dozdaj so bile v tem obziru popolnoma enake z učitelji.) Petletne doklade se bojo dovolile le do 20. leta službe (po dozadnej postavi so se imele dovoljevati do 30. leta.) Ravnajočim učiteljem pripada odslej funkcionalno doplačilo le takrat, ako je pri šoli več učiteljev od dveh. (Dozdaj v tem oziru ni bilo izjeme. (Ljudski učitelji bojo do popolne mirovine imeli služiti 40 let (a ne 30, kakor doslej.) Prihod od zemljišča (grunta) se ima ljudskim učiteljem vračunati v plačo. V disciplinarne kazni se bode odslej uvrstila tudi kazen: prestava iz enega kraja v drugi (česar dozdaj ni bilo in je vsak ljudski učitelj bil kod tak po dotičnej občini voljen.) Tudi v učiteljska zborovanja je nekdo svoje prsti vteknul, in se zdaj obéta, da se več ne bodejo sklicevala vsako leto, kakor dozdaj, ampak da bo to vlada od časa do časa dovolila, kakor jej se za dobro dozdeva. Dosedanji samostalni položaj županijskih nadzornikov ima tudi nehati, ter se bodejo isti nadzorniki prideliili s primernim rangom novim županijskim oblastim. Za osredne organe mej lokalnim in županijskim nadzorovanjem se pa bodejo postavili okrajni nadzorniki kakor pri vas na Kranjskem.

„Učit. Tov.“

Domače novice.

V Ljubljani, 5. oktobra.

(Včeraj, cesarjevega godu dan), so imele vse tukajšnje šole prosto, ter so se v raznih cerkvah vdeležile sv. maše. Slovesno sv. mašo v stolnici so imeli ob desetih mil. knez in škof. Z deželnim predsednikom in deželnim glavarjem vdeležili so se je deželni poslanci, cesarski, deželni in mestni vradi, profesorji in učitelji tukajšnjih šol itd.

(Farni konkurz) delata te dni čč. gg. Janez Novak, kaplan v Mošnjah, pa G. Tavčar, administrator v Weissesfelsu.

(Nagrobni spominek) dr. Bleiweis su je postavila njegova rodbina na severni strani kapele na pokopališču pri sv. Krištofu, in sicer štiriogelno piramido iz brušenega granita. Na čelu piramide je rodbinski grb, polumesec in zvezda, spodaj pa napis: „Dr. Janez Bleiweis, vitez Trsteniški itd.“ V dnu pa stavek: „Etino, kar nas teši v bolesti, je zavest, da ves na-

rod slovenski z nami vred plače na Tvoje gomili in da bodeš živel večno v srcu njegovem.“ Okoli spominka je lična ograja iz vlitega železa.

(„Sokol“) se poda v nedeljo z zastavo na Vrhniko, da se vdeleži blagoslovljenje zastave narodne čitalnice.

(Novo šolsko poslopje v Kamniku) je do delano in je bilo danes ob 10. uri slovesno blagoslovljeno.

(V Trstu) so soboto delili priznana odlikovanja. Med to slovesnostje se je neki čolnič približal ladiji, kjer je bila vojaška godba. Bomba se razpoči in hudo rani več vojakov. Kaj bo s Trstom, ako pojde tako naprej?

Razne reči.

— Za častna občana bila sta od odbora Žavskega trga na Štajarskem izvoljena preč. dekan in častni kanonik Anton Žuža, pa Dragotin Haupt, c. kr. stotnik in predsednik konjerejskega društva.

— Premembe pri učiteljstvu na Kranjskem: G. Mih. Lazar, profesor na izobrazbeviščih za učiteljice v Ljubljani, predstavljen je na podgimnazijo v Kranj. Izpraznjeno učiteljsko službo v 1. mestni širazredni ljudski deški šoli v Ljubljani dobil je g. Val. Kummer, podučitelj pri tej šoli.

— Blagoslovljenje samostana rujavih sester v Kestely pri Blatnem jezeru je bilo 1. oktobra: Ta samostan je ustanovil pokojni škof v Vesprimu Ranolder in sedanji vis. č. škof S. Kovač ga je blagoslovil, poučevalo bodo tam sestre deklice do 13 let brez razločka vere. Sestram na čelu je grofica Brandis iz Gradca.

— Brezverska šola se kaj izvrstno poda na popirji in v načelu, dejansko pa vodi do nejevere ali praznoverstva. Tako je govoril protestantski pastor v zboru Gustav-Adolfove družbe. Brezverske šole so protestantom veliko bolj pogubne kakor katolikom, kjer cerkev upliva na domačo vzgojo.

— Slovstvenim in šolskim možem, duhovnom in neduhovnom, kateri imajo s poučevanjem in z vzgojo naše mladine opraviti pové mnogo tehtnih rešnic sostavek v škofjskem listu (Lab. Diöcessenblatt Nr. 9): De presentibus sacerdotibus penuria — in sostavek v nadškofjskem listu (Folium period. archidiecece. Goritiana. N. 8): Paedagogica (o mojstru pesniku slovenskem in njegovih naslednikih), katerih ne bi smeli prezirati v svojem poslovanji, ako hočejo delati mladini in domovini slovenski na čast in blagor.

— Slovstvo. Pastyř duchovni (r. II. s. 10. 11.) ima v vseh treh razdelkih toliko dobre tvarine, da se priporoča po njej in po čedni obliki. — Ilustrované dějiny literatury vseobecné, special V. Petru zaklada v Steinhauser v Piznu, II. d. sešitek 23 obravnava „literatura anglická“ — po vvodu v starejši dobi — v besedi „kelski in latinski — do XVI. stoletja. Razua J. Wicliffa itd. ima na čelu v podobi lord Byrona, kateri je znamenit že tudi v književnosti slovenski. — V hvale vrednih „Christl. Pädagog. Bätter“ bil je ob kratkem opisan tudi ranjki dekan in kan. Jurij Grabrijan, vzlasti po zaslugah v šolstvu. Prav tako.

— Bliskoven vlak bode dirjal med Parizom in Dunsjem. 10. t. m. gre iz Pariza ob 6. uri 40 minutah zvečer in pride na Dunsj „via Simbach“ 11. t. m. ob 10. uri in 30 minutah na noč. — Vozil se bode le 27 ur, dosihmal je bila najhitrejša vožnja 33 ur. V četrtak 12. t. m. bo šel tak vlak za poskušnjo

ob 3 uri in 40 minutah popoldne in v petek ob 7. uri in 40 minut bode v Parizu. Ti vlaki za poskušnjo bodo imeli dva voza za blago, 4 spalne vagone, 1 vagon za salon in 1 za obedavanje. Plačati bode treba 250 frankov. — Tudi na Dunaji bodo nekaj potnikov vzeli. — Srečen pot! in Bog vas varuj nesreče, v katero se podajate!

— Mrliški strup v hiši, na dvoriščih in polji. Kakor splošno znano, biva v malih, včasih tudi v večih mestih, posebno po vaseh, jako slaba navada, da se mečejo ubite miši in podgane, crknjeni ptiči, kokoši itd. kar naravnost pred hišo na dvorišče ali vrt, naj večkrat pa na gnoj. Krsti, žabe, krastače itd. puščajo se na mestu, kjer so se slučajno ubile; da, še celo z mrtvimi mačkami se ne dela glede tega drugače. Ni torej redke stvar, da nahajamo tu pa tam mrtve take stvari okoli ležeče; kajti zagrebsti je, to se ima skoro povsodi za nepotrebno. Vendar treba bi nam bilo previdnejšim biti na to stran: take stvari bi morali spraviti pod zemljo; kajti pri gnijjenji omenjenih živalskih trupel, ki se zlasti v poletnem času jako hitro vrši, razvija se hud strup, ki ga zavemo — mrliški strup. Ta strup more postati jako nevaren, lahko celo smrten, če pride v krv človeku ali našim domačim živalim, kar se časi zgodi s tem, da kaka muha ali žuželka piči, katera je malo preje srebala na takih gnijjočih živalskih ostankih. Uže večkrat se je prigodilo, da so dobili ljudje, konji, krave, psi itd. boleča ulesa, hude viédi, vsakovrstne nevarne oteklina: človeka so napadale mučne dolgotrajne bolezni, ki so ga uničevale, in to vse le radi po kakem mrčesu prenesenega mrliškega strupa! Spominjam se dobro, da je pred leti v Gorici neko ženo mrčes pičil v lice, ki je vsled tega — umrla. Če tedaj premislimo vzrok žalostnim tem pripetljajem, ménimo, da je vsakemu obiljno skrbeti za to, da zagrebe živali, ki so crknile, ali se ubile, bodi si v njegovi hiši, bodi v njeni okolici. Mislimo tudi, da se vsak toliko potruudi, da z zemljo pokrije one mrtve živali, posebno miši in krte, koje najde na travnikih in poljih, v a) par centimetrov na visoko. Posledajo reč priporočamo posebno našemu kmetu, ker more biti strupen mrčesji pik mnogo nevarniši poljedelcu, ki se je na solnci vsled teškotnega dela ugrel. Naj bi gospodje učitelji razlagali v šoli svojim učencem o mrliškem strupu ter prigovarjali, naj bi mladina mrhovino zagrebovala. To se ve, da je zagrebnikom ostro paziti na to, da nimajo ranjenih vrezanih prstov, ker bi se sicer otrovali, kakor bi se ostrupil zdravnik pri sekciranji, kateri bi imel ranjene roke. Po „Edin.“

Javne dražbe.

6. oktobra 3. eks. drž. pos. J. Rojec iz Jablanice. Bistrica. 3. eks. drž. pos. Jožefa Valenčiča in Marije Samsa. Bistrica. 1. eks. drž. pos. Stefana Skala iz Mladice 534 gl. 2 kr. Metlika. 1. eks. drž. pos. Martina Šajn iz Knežaka 1030 gl. Bistrica. Zopet dražba za posest Neže Vouk iz Zagorice št. 446. Radovljica. 1. eks. drž. pos. Jožefa Natlačan iz Goč. Vipava. 3. eks. drž. pos. Jožefa Želka iz Narin. Postojna. Zopet drž. pos. Mihaela Verh iz Spodnjega Semonu 700 gl. Bistrica. 1. eks. drž. zemljišč Jožefa Janež iz Globelj 2670 gl., 500 gl., 360 gl. Ribnica. 3. eks. drž. posest. Franceta in Marije Mršarik iz Smerja. Bistrica. 1. eks. drž. pos. Franceta Marn iz Mirne 2025 gl. Trebnje. 1. eks. drž. pos. Janeza Kočvar iz Križne vasi 3694 gl. Metlika. 3. eks. drž. Janeza in Andreja Kaluže iz Podstenj. 3. eks. drž. Jurij Rojec iz Jablanice. Bistrica. 1. eks. drž. pos. Jakoba Drole iz Srednje vasi 2805 gl. Kamnik. 1. eks. drž. pos. Matija Podstudenček 1080 gl.

7. okt. 1. eks. drž. posest. Mihaela Remšgar v Dragomeru 1898 gl. 40 kr. Ljubljana. 1. eks.

drž. pos. Janeza Srime iz Sap 1099 gl. 40 kr. Ljubljana. 1. eks. drž. pos. Martina Simonič 150 gl. Metlika. 1. eks. drž. Franciške Kobal iz Planine h. št. 39. Vipava. 3. eks. drž. pos. Matija Virant iz Pijave Gorice. Ljubljana. 1. eks. drž. Janeza Znidaršič iz Jarčiga vrha 522 gl. Loka. 1. eks. drž. Janeza Mavrer iz Hočevja 1050 gl. Lašice. 1. eks. drž. pos. Blaž Grobilar v Čemšeniku 4340 gl. Brdo. 1. eks. drž. pos. Franceta Furlan iz Metlike 920 gl. Metlika. 1. eks. drž. pos. Janeza Končar iz Gorenje lepe vasi 450 gl. Krško. 1. eks. drž. pos. Lovrenca Povhe 1160 gl. Kostanjevica. 1. eks. drž. pos. Janeza Tarman iz Kranjske gore 1827 gl. Kranjska gora.

9. okt. 1. eks. drž. pos. Andreja Avbel iz Zgornjih Kosez. Brdo. 1. eks. drž. graščine Oberkerkenstein 21373 gl. 88 kr. Ljubljana. 1. eks. drž. pos. Janeza Vrankar iz Gabrovnice 1793 gl. Brdo. 1. eks. drž. pos. Jakoba Saler Ilveca, 470 gl. Ljubljana. 1. eks. drž. hiše in zemlje Franca Piškur iz Poljan, 8000 gl. Ljubljana.

Umrli so:

26. septembra. Jože Tomič 19. mescev, jetika. 28. sept. Neža Gradišek, 66 let, starost. Viktor Avgustinčič 17 mescev, spridenje krvi. Jožef Maček, 37 let, prsna vodenica. Barbara Jurjovic, 73 let, prsna vodenica.

1. oktobra. Janez Obrekar, 62 let, jetika. 2. „ Janez Černe, 32 let, jetika. Marija Hausenblass pl. Kalebberg 78 let, starost.

V bolnišniči:

26. septembra. Apolonija Dečman, 48 let, srčna napaka.

27. septembra. Mihael Kleč, 39 let, pl. jet. 28. „ Jože Završek, 70 let, starost.

Johana Samec, 35 let, jetrna bolezen.

29. septembra. Valentin Novak 49 let, bo- lezen v glavi.

30. septembra. Domenik Rovar, 45 let, pl. jetika.

Tehtarske cenarne cene 4. oktobra.

Papirna renta 1675 — Srebrna renta 7740 — Zlata renta 95.60 — 1860letno državno posojilo 130.— Kreditne agencije 316.— — Lond. 119.20 — Csa. kr. cekini 6.65 — 20-krakov 9.45 1/2.

Obče znane in izvrstne

na

Tržaški razstavi s srebrno svetinjo odlikovane

voščene sveče

iz čistega nepokvarjenega čebelnega oska

(1) priporočata

R. in P. Seeman v Ljubljani.

Einladung zum Abonnement

auf

Illustrirtes katholisches Familienblatt

Unterhaltung und Belehrung.

Jährlich 24 oder monatlich 2 Hefte in 4°, reich illustirt.

Preis per Heft nur 25 Pf. = 15 Kr.,

per Jahrgang Mk. 6. — = Fr. 7.50.

Mit prächtiger Verfarbendruck-Prämie:

„Madonna“ nach Gulteau,

gegen Vorschaltung von nur

Mk. 1.20 = Fr. 1.50.

Verlag von Gebr. A. & H. Benziger

in Einsiedeln in der Schweiz.

Naročuje se in dobiva po

Katoliški bukvarni

v Ljubljani.